

Orta Sınıfın Kent Mekanıyla İlişkisi: Kültürel Yaklaşımlara Yönelik Bir Yöntem Önerisi¹

Güliz KORKMAZ TİRKEŞ

Giriş

Kent mekanında süregelen sınıfsal mücadeleler hem kentsel eşitsizlik, hem de sosyal tabakalaşma yönleriyle yazında önemli konular olarak sıkça ele alınmıştır. Sınıf, üretim süreçlerinden doğan ve onun çevresinde örgütlenen bir kavram olarak tanımlansa da, sınıf oluşumu kentsel mekanda devam eder (Şengül 2001). Klasik sınıf kuramlarının konusu olan proletarya-burjuvazi çelişkisi ve bunun kent mekanında yerleşime olan etkileri, üretim süreçlerindeki rolleri ve ekonomik eşitsizlikleri bağlamında konu ile ilgili yazında çokça irdelenmiştir. Ancak klasik sınıf oluşumları açısından çok açık olan burjuvazi ve proletarya ayrımı, orta sınıf söz konusu olduğunda, bu geniş ve çok katmanlı sınıfı isimlendirmekten öteye gidememiştir. Çünkü orta sınıf tek başına ortak bir paydayı ve çıkarı ifade etmekten uzak, çok geniş bir ekonomik ve mesleki yelpazeyi içinde barındıran karmaşık bir gruptur. Özellikle, günümüz kapitalist sistemi içinde, hizmet sektöründe, alt tabaka işlerde düşük gelirlerle çalışan kesimlerden, yuppi olarak da nitelendirilen yeni orta sınıf yöneticilere kadar çok geniş bir kesimi içine alır. Yeni sınıf kuramları üretim süreçleri bakımından “orta” olarak tanımlanabilecek yere oturmuş olan bu sınıfın kendi içinde nasıl çeşitlendiğini ve nasıl alt gruplara ayrılabilceğini ele almıştır (Savage

vd. 1992, Wynne 2000, Robson ve Butler 2001). Bunlara göre üretim süreçlerindeki rolleri ifade eden ‘iş’, artık tek statü ve kimlik tanımlayıcısı değildir. Çok farklı bakış açıları ve son kertede başarısız olarak değerlendirilebilecek birçok çabadan sonra orta sınıfın ayrışmasında belirleyici olanın üretim süreçlerinden çok tüketim süreçleri olduğu ve orta sınıf ayrımının aslında yaşam tarzı farklılığı olarak yapılabileceği şeklinde yaklaşımlar ağır basmıştır. Crompton’un da (1993) belirttiği gibi yaşam standartlarındaki artışla da bağlantılı olarak üretimden çok tüketimle ilgili konular ön plana çıkmış ve ‘sınıf’ tan çok ‘yaşam tarzı’ aktörlerin davranışlarında belirleyici olmaya başlamıştır

Bu yazı, esas olarak bu yaklaşımdan hareketle, orta sınıf çözümlerinin mekanın niteliğini etkileyen gündelik yaşam etkinlikleri içine katılması konusunda bir yöntem arayışına değinmektedir. Bunu da, bu tür bir yöntemin Ankara, Çayyolu ve Keçiören örneğinde karşılaştırmalı olarak sınındığı çalışmayı temel alarak gerçekleştirmektedir (Tirkeş 2007).

Orta Sınıf ve Kent

Orta sınıfın irdelenmesi kent çalışmaları açısından önemli bir gereksinimdir. Olayın toplumsal boyutu ile uğraşanlar için bu bir kategorik tanım-

¹ Bu yazı Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü’nde 2007 yılında Doç Dr. Baykan Günay danışmanlığında yazılan “Ankara Çayyolu ve Keçiören’de Orta Sınıfların Mekansal Seçimleri” başlıklı doktora tezine ve tez kapsamında Doç. Dr. Baykan Günay tarafından yürütülen BAP 05-02-02-03 nolu projenin bulgularına dayanmaktadır.

Dr.,
Şehir Plancısı

PLANLAMA
2008/3

lama çabasıyken, kentle ilgili çalışanlar için, son dönemde kentlerin gelişimleri üzerinde önemli etkileri olan bu grupların² davranışlarını anlama ihtiyacı olarak, kendini göstermektedir. Çünkü, günümüz kapitalist düzeni içinde, orta sınıfın yüksek katmanlarının refah düzeyi kentin gelişimini doğrudan etkileyecek kadar sayıca artmış ve bu kesimler kentte yapılan yatırımları tercihleriyle etkilemişlerdir. Bu anlamda orta sınıflar hakkında yapılan çalışmaların kentsel büyümenin yönü ve şekli açısından önem taşıdığı düşünülebilir.

Ancak özellikle orta sınıfın ayrışmalarını tanımlayacak olan etkenin yaşam tarzı olduğu ve yaşam tarzının da incelemesinin kaçınılmaz olarak gündelik yaşam alışkanlıkları ve tercihlerinin irdelenmesi olduğu düşünüldüğünde, orta sınıflar üzerine yapılacak her çalışmanın yerel bir niteliği olacağı ve yerel özelliklerden etkileneceği çok açıktır. Bu anlamda ‘yapılanma’ (structuration) yaklaşımının kuramsal zemini üzerinde, aktör ve onun pratiklerine yönelik olarak konuyu ele almanın verimli olacağı düşünülebilir. Ayrıca incelemeye konu olacak her yerel birimin kendi dinamiklerine tarihselliği içinde bakmak önemlidir. Zaten orta sınıf oluşumunun dinamik yönü de bunu gerektirmektedir.

Orta sınıf çeşitliliğinin ortaya çıkışının üretim süreçlerindeki konumla açıklanamadığı ve alışlagelen anlamıyla ‘iş’in insan yaşamındaki merkezi konumunu kaybettiğinden yola çıkılarak, “tüketim”in günümüzde edindiği merkezi konumdan sıkça söz edilmektedir (Featherstone 1991, Crompton 1993). Tüketilen nesneden alınan maddi tatminden çok, o nesnenin ‘tercih’ (choice) edilmesinin simgesel anlamları önem kazanmış, farklı grupların kültürel altyapılarının bir sonucu olarak ‘beğeni’ nin (taste) yaşam tarzı ve kimlik oluşumlarındaki yeri üzerinde durulmuştur (Bourdieu 1988, Featherstone 1991). Dolayısıyla gündelik yaşamda bireylerin yaptığı tercihlerin tümü yaşam tarzları hakkında fikir vermesi bakımından ekonomik ve kültürel sermayelerinin bir göstergesidir. Konut ve kentsel mekan tüketiminin de bu anlamda sosyal ayrışmaya neden olan önemli

etkenler olduğunu düşünebiliriz. Savage vd.lerinin (1992) öne sürdüğü şekliyle konut sahipliği ve kültürel varlıklar son dönemde önem kazanmış ve kültürel farklılaşmayı yaratan ve ortaya koyan konutlara ilgi artmıştır. Konu genellikle kültürel bağlamı çok açık olan konuta bağlı olarak soylulaştırma açısından tartışılrsa da, yeni konut stokunu üretenden de projelerini satmak için imaj ve yaşam tarzı konularına yoğunlaştıkları bir gerçektir. Soylulaştırma bakımından ele alındığında yeni orta sınıf olarak ayrıştırılan grupların birçok kent merkezinde tarihi dokuyu yenilemek ve orada yaşamak şeklinde bir yaklaşım içinde oldukları ve bu bireysel çabalar sonucunda bu alanları yenileyerek, eşitsizlik boyutuyla ön plana çıkan kullanıcı değişimlerine yol açtıkları bilinmektedir. Bu gruplar kültürel sermayeleri sayesinde tarihi dokuya hassasiyet göstermekte ve bu dönüşümü sağlayıp orada yaşayarak, bu kültürel zenginliklerini görünür kılmaktadırlar. Bu da, tüketimin bu grupları diğerlerinden ayrıştırmasının ve bu eylemin simgesel yönünün bir göstergesi olarak öne çıkmıştır. Ayrıca, soylulaştırmadan bağımsız olarak konuyu, konutun kültürel sermayeyi görünür kılmaktaki (simgesel sermaye olarak da ifade edilebilir) yeri açısından düşünürsek, belirli grupların beğeni ve yaşam tarzlarına yönelik semboller ve işaretler barındıran konut projelerinin kültürel ayrışmayı sağlamak yönünde çabalar olduğunu görmemek olanaksızdır. Özellikle lüks konut satışları, işlevsel yönleri bir kenara bırakıldığında ev değil yaşam tarzı satın alındığına yönelik yaklaşımlarla yapılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında günümüzde üst ve üst orta gelir gruplarının konut tüketiminin barınma ihtiyacının çok ötesinde, oluşturulmak istenen imge ve yaşam tarzını desteklemekle ilgili olması bakımından büyük ölçüde kültürel olduğu söylenebilir.

Soylulaştırma örneği haricinde kentsel yaşam şeklinin bir kültürel beğeni ve yaşam tarzı sonucu olduğu ve orta sınıfların tüketim tercihlerinin ürünü olduğunu gösteren mekansal çalışmalar sınırlıdır. Ağırlıklı olarak grup tanımlamalarına ulaşmak amacıyla belirli alanlarda yaşayan orta sınıflar

² Orta sınıfın kendi içinde oluşan çeşitlenmeler sonucu ortaya çıkan her bir topluluk, yazıda “grup” olarak adlandırılmıştır. Yoksa grup ile kastedilen sınıf ayrımı değildir. Yazıda da açıklandığı gibi, üretim sürecine bağlı rollerle oluşan ana sınıfsal ayrımlar çalışmada öncelikli olarak kabul edilmiş, bunların üstüne orta sınıfın kendi içindeki çeşitlenmesi açısından alt grupların oluşumları çalışmanın içinde değerlendirilmiştir.

hedeflenmekte ve bu gruplar toplumbilimsel olarak irdelenip alt gruplara bölünmeye çalışılmaktadır (Wynne 2000, Savage 1992, Butler 1997). Bunun dışında da yeni orta sınıf olarak adlandırılan beyaz-yakalıların yaşam şekilleri bu grupların sınıfsal konumları açısından irdelenmektedir (Ayata 2003, Kozanoğlu 1993, Bali 2002). Türkiye bağlamında bu alanda çalışmalar da kısmen İstanbul örneğinde, küreselleşme bağlamında ve toplumbilimsel boyutuyla ele alınmıştır (Öncü 2005, 2000, Öncü ve Weyland 1997). Ankara için Çayyolu'na yönelik yapılmış çalışmalarla da bu alandaki kullanıcı profili yine yeni orta sınıf olarak belirlenmiş ve belirli örneklerle bu grupların bu alana yaklaşımları incelenmiştir (Ayata 2003, 1996). Bir diğerinde tüketim alışkanlıklarına bağlı olarak sosyal tabakalaşma Ankara genelinde değerlendirilmiştir (Akpınar 2005).

Ancak bu yazının zeminini oluşturan çalışmada (Tirkeş 2007) konut yer seçimi, mekansal bir 'tercih' olarak yaşam tarzı konusunda önemli bir belirleyici olarak ele alınmıştır. Buna bağlı olarak seçilen iki orta sınıf grubunun birbirinden çok farklı yaşam çevreleri, farklı tercihlerinin ve yaşam tarzlarının bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Ankara, Çayyolu ve Keçiören'de yerleşmiş iki üst-orta sınıf grubunu hedefleyen çalışmanın planlama açısından özgünlüğü, yukarıda sözü edilen yerel niteliğe de vurgu yaparak gündelik mekansal etkinlikler ve tercihler yoluyla mekansal eğilimlerinin irdelenmesidir. Bu anlamda planlamanın (özellikle günümüzdeki anlamıyla) sürdürülebilirliği açısından önemli olduğu düşünülen gündelik yaşama dair verilerin, her yerel birimin kendine özgü mekansal ve dönemsel gerçeklerine göre toplanmasına dair bir yöntem önerisi olarak da değerlendirilebilir.

Araştırma ve Yöntem

Yürütülen çalışmada Çayyolu ve Keçiören'de yerleşmiş olan iki üst-orta sınıf grubu ele alınmıştır. Kent mekanında yapılan tüketimin yaşam tarzı-

nın önemli bir göstergesi olduğu düşünüldüğünde bu tüketimler arasında farklılıkların, dolayısıyla yaşam tarzı farklılıklarının neye bağlı olabileceğinin araştırılması da çalışmanın bir başka boyutu olmuştur. Refah seviyeleri bakımından benzer niteliklerde seçilen iki grubun aralarındaki farklılığı açıklamak üzere kültürel ve sosyal sermayeye yönelik sorular yöneltilmiş, farklı tercih ve beğenilerinin bu parametrelerle açıklanabilirliği de değerlendirilmiştir. Bu bağlamda aslında sembolik sermayeye dair pek çok işaretin de kaçınılmaz olarak ele alındığını söylemek mümkündür.

Kendilerini "diğer"lerinden ayırt etmekte, tükettiklerini kullanan ve bunları görünür kılarak bir anlamda kimliklerini oluşturan orta sınıflar açısından kent mekanının önemi büyük ve çok boyutludur. Kent mekanı, görünür olmanın mekanıdır ve yaşam çevresinin de bu anlamda en önemli simge olarak görev yaptığı söylenebilir. Bourdieu'nun (1989) da belirttiği gibi artık ekonomik ve kültürel olarak metaların elde edilmesine yönelik mücadele ayırt edici göstergeler elde etmeye yönelik sembolik mücadelelerdir. Tüketileceklerin tercihinin "beğeni"lerin sonucu olduğu ve beğenin de ağırlıklı olarak kültürel sermayeye³ bağlandığı düşünülürse iki orta sınıfa ait grubun farklı tercihlerini açıklamakta bu kavramın en önemli göstergelerden biri olması beklenebilir. Bu nedenle yapılan çalışma, Ankara'da Çayyolu ve Keçiören gibi kentsel çevrenin niteliği, konumu ve geçmişi bakımından birbirinden tamamen farklı iki alanda yerleşmiş olan, ekonomik seviyeleri birbirine benzer iki grubu ele almıştır. Çalışma, konut seçimi bakımından bu denli farklı tercihler yapmış olmalarını yaşam tarzlarının farklı oluşunun bir göstergesi olarak kabul etmiş ve buradan hareketle kent mekanında diğer tercihlerinin nasıl çeşitlendiğini ve bunun kültürel ve sosyal kökenlerini irdelemiştir.

Çalışmada toplanan veri bu iki grubun gündelik mekansal tercihleri, ekonomik, kültürel ve sosyal

³ Pierre Bourdieu (1989, 1998) tarafından ortaya atılan "kültürel sermaye"nin, bireylerin beğenilerini ve gündelik yaşantı tercihlerini ekonomik sermayeyle birlikte yönlendiren bir etken olduğu öne sürülmektedir. Özellikle orta sınıfların kendi içindeki çeşitlenmeleri açıklamak yönünden kültürel sermayenin etkisinden söz etmek mümkündür. Bourdieu'nun da öne sürdüğü gibi kültürel sermayenin temelinde de eğitim ve sosyal kökenin yattığı düşünülmektedir. Ancak her yerel birimin kendine özgü dinamiklerine bağlı olarak bu kavramın içeriği de esneyebilir ya da çeşitlenebilir düşünülmektedir (Savage vd. 1992). Yazının temelini oluşturan çalışmada da (Tirkeş 2007) Türkiye ve Ankara özelinde ele alınabilecek benzer bir durum dinin (Saktanber 2005) gündelik yaşama etkisi bakımından kaçınılmaz bir kültürel sermaye değişkeni olarak ele alınmış olmasıdır.

sermayeleri ve Ankara kentine yönelik bazı değerlendirmelerini içermektedir. Bu yazıda, çalışmada elde edilen bulgulardan ziyade bu yöntemle bir çalışmanın yürütülmesinin kentsel yazın ve planlama açısından ne gibi faydaları olabileceğini irdelemekteyiz.

Daha önce de belirtildiği gibi, yerel uygulamalar hedefleyen kent planlama eyleminin nesnesi olan kentin içinde süren gündelik yaşam deneyimlerinin ele alınması önemlidir. Söz konusu çalışmada Ankara açısından önem taşıyan son dönemde gelişme göstermiş iki alanda yaşayan grupların gündelik yaşam alışkanlıkları ele alınarak kent mekanıyla ilişkileri değerlendirilmiş ve önemli eğilimleriyle kenti yönlendiren bu gruplardan pek çok veri elde edilmiştir. Kentte yer seçiminin neye bağlı olduğu sorusu başlı başına kent çalışmalarının en önemli konularından biri olarak kuramsal düzeyde genellikle kent merkezinin ve buna bağlı olarak yerleşim alanlarının konumlarının hesaplandığı yaklaşımların yanı sıra, etnik köken, ailenin statüsü, göç ya da sosyo-ekonomik farklılıklarla açıklanmaya çalışılmıştır. Bu anlamda çalışmanın katkısı, yer seçiminin, ekonomik parametreler değerlendirme dışında bırakıldığında, kültürel sermayeye de bağlı olduğu ve bütün yaşam tarzı tercihlerinde olduğu gibi yer seçiminin de beğeni sonucu oluşan bir tüketim tercihi olarak da görülebileceğidir. Ancak tüketilen sadece konutun kendisi olmayıp, onunla birlikte tüm kentsel çevre ve sosyal yapı da tüketimin içine girmektedir. Yani kişiler kiminle aynı konumda görülmek istediklerini, kendilerini kime benzer olarak tanımladıklarını, kimlerin diğerleri olarak gördüğünü; bir anlamda sosyal mekanlarını, kent mekanının kendisiyle ilişkilerinde ortaya koyarlar. Bu durum, yaşam çevresinden başlayarak diğer bütün mekansal tercihlere de damgasını vurur. Tercih edilen alışveriş merkezinden sinemaya, restorandan kafeye, hepsinin yerleri ve görünümleri kültürel altyapının göstergesidir. Kentteki hareketliliğin yoğunluğu da, bu hareketin hedefleri de kültürel bağlama dayalı olarak çeşitlenir. Bourdieu'nun (1998) da belirttiği gibi kültürel ve ekonomik sermaye bakımından birbirlerine yakın olan gruplar sosyal mekanda

birbirlerine daha yakın bulunurlar. Bu çalışmanın (Tirkeş 2007) bu konudaki savı, sosyal mekandaki bu yakınlığın kentsel mekanda da hem yerleşim yeri hem de gündelik mekansal pratiklerin tüketimi açısından da yakınlık ifade edebileceğidir⁴.

Ankara, Çayyolu örneğinde, bu bölgede yaşayanların buraya geliş nedenleri ve geldikleri yerler öğrenilmiş, mevcut yaşam alanlarından beklentileri ve yakın çevreyle ilişkileri izlenmiştir. Kentin kalabalığından kaçış ve nezih bir yaşam çevresinde kendine benzer olanlarla bir arada olma kaygısının yer seçiminde önemli bir etken olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca kentte bazı semtlere ve kent merkezine yönelik olumsuz değerlendirmenin de toplumsal olarak kendilerini ayırıştırma ihtiyacının bir sonucu olduğu düşünülebilir ki, bu bazı toplumbilimsel araştırmalarda da konu edilmiştir (Ayata 2003, 2000). Bu anlamda kentte son dönemde oluşan en önemli hareketliliğin sorumluları olarak görülebilecek bu kesimin yer seçim tercihlerinin gelecekte de Ankara'nın gelişimi açısından yönlendirici olacağı düşünülebilir. Aynı şekilde Keçiören'deki hedef gruptan da benzer veriler elde edilmiş, onları bu alana bağlayan nedenler ve eğilimleri hakkında genel bir fikir edinilmiştir. Kuşkusuz, bunun kentte yaşayan bütün kesimlerin yer seçimi eğilimleri hakkında fikir vermekte yetersiz olacağı açıktır. Ancak böyle bir yöntemle dönem dönem ve farklı alanlarda yapılacak bu ölçekte çalışmalar, kent planlamanın özneleri olan kentlilerin eğilimlerini göstermek açısından önemlidir. Ayrıca bu çalışmada karşılaştırmalı olarak iki orta sınıf grubun ele alınması, orta sınıf ayrışmasının aynı kent içinde bile ne denli derin olabileceğini göstermektedir. Bu anlamda benzer bir yaklaşımla kentte bütün orta sınıf eğilimlerinin araştırılması, gelecek kent dokusu hakkında bilgi verebilecektir.

Ayrıca bu çalışmayla yerel ayrışmalar ve bunların yerel olana özgü kaynaklarına ulaşılabilmiştir. Orta sınıf farklılaşması her ne kadar kuramsal olarak ve farklı ülke örneklerine göre çözümlenmişse de, her değişkenin yerel düzeyde anlamı farklıdır. Söz konusu çalışmada, orta sınıflar arasındaki kültürel sermaye farklılıkları Ankara

⁴ Hagerstrand'ın zaman-coğrafyası (time-geography) yaklaşımı da (Pred 1981) istasyon (station) ve yol (path) kavramlarıyla katkı sağlayabilir.

özelinde irdelenerek kente özgü bir takım tarihsel süreçlerin ve yerel değerlerin bu farklılığa nasıl etki ettiği ele alınmıştır. Bu yaklaşım, kentteki tarihsel gelişmelerin, günümüzde yaşanan süreçlere etkisi ve planlama geçmişinin bugün yaşanan durumla ilişkisinin kurulması açısından da öğretici olmuştur. Ankara'nın başkent oluşunun da sürece katkısının büyük olduğu bilinmektedir.

Kentte toplumsal ayrışmanın ve kutuplaşmanın ekonomik eşitsizliğe bağlı nedenleri ve sonuçları bilinen bir konudur. Burada ortaya koyulan orta sınıf ayrışmasının ikinci bir kaynağı olan kültürel sermaye farklılığının irdelendiği söz konusu çalışma, bir örneklem incelemesiyle bunun geçerliliğini göstermiştir. Çalışmanın diğer bütün verilerini değerlendirme dışı bırakarak sadece iki grubun yer seçimi ve bunun Ankara içindeki yerini ele aldığımızda Keçiören'deki geleneksel aile yapısının, komşuluk ve akraba ilişkilerinin, yakınlığın da önem kazandığı bir topluluk hatta cemaat anlayışı göze çarpmaktadır. Bu grubun Çayyolu'ndakilerle aynı ekonomik kaynaklara sahip olmasına karşın buldukları yerde kalmak ve yaşam standartlarına uygun mekansal altyapıyı burada üretmek ve aramak yönündeki çabası da, bu kültürel yapı ve sosyal sermaye ile ilişkilendirilebilir. Çayyolu'nda ele alınan grubun cemaat anlayışı ise tamamen farklıdır. Orada kendisi gibi olanlarla aynı ortamda olmak tek başına yeterli görülmektedir. Nezih bir çevre olarak tanımlandıkları da, bir anlamda "diğer" olanın dışlandığı, benzer olanın içinde olduğu bir alandır. Ayrıca karı-koca çalışan bu kesimde Keçiören'de olduğu gibi, sürekli yakın çevreyle toplumsal diyalog, tercih edilen bir şey de değildir. Kent merkezinden uzak olmak da, bu yalıtılmış toplumsal çevreyi sağlamak açısından gerekli görülmüştür denilebilir. Yani kültürel sermaye farklarının, farklı orta sınıf gruplarının oluşması ve bu grupların hem mekandaki gündelik davranışlarının çeşitlenmesi, hem de birbirlerine göre kent mekanında konumlanma şekillerini etkilediği açıktır. Bu bağlamda, her gündelik yaşam temelli çalışmanın, kentteki mekansal oluşumlar açısından söyleyecek sözü olacaktır. Aynı kentte ortak bir payda olmadan yaşanmasının sadece ekonomik eşitsizlik bağlamında değil kültürel farklılık açısından da yeni bir bölünme eksenini getirdiği de çalışmanın ortaya koyduğu başka bir boyuttur. Dahası, bu kültürel farklılaşmanın kaynakları, incelenen her yerel

birim özelinde çeşitlilik gösterecek, her yerel birimin kendi tarihsel altyapısından etkilenecektir. Bu çalışma bağlamında da ele alınan kültürel sermaye kaynaklarının salt eğitim ve sosyal köken farklılıklarına bağlı kalmadığı, 'muhafazakarlık' ve 'laiklik' (secularism) arasındaki ikilemi de içinde taşıdığı gözlenmiştir. Ankara özelinde bakıldığında bu ikilemin uzantılarının kentin başkent kimliği üzerinde son dönemde sürdürülen tartışmalarla da (Aydın vd. 2003) yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Bu açıdan ele alındığında, yine çalışmanın "yer"e özel olmasının getirdikleri görülürken, "zaman"a özel olmasının da etkileri daha iyi anlaşılmaktadır. Gündelik yerel siyaset tartışmalarının da, kentlilerin mekansal davranış ve yaklaşımlarına damgasını vurması kaçınılmazdır.

Sonuç

Bu yazıda söz konusu çalışma hakkında derinlemesine bilgi vermek yerine bu tür bir çalışmanın sağlayabileceği alternatif bakış açısından söz edilmiştir. Ankara, Çayyolu ve Keçiören'deki orta sınıfların mekansal tercihleri arasındaki farklılık, sınıfsal bir örgütlülük sonucu değildir. Dahası orta sınıfın oluşumunun bu tür bir ortak hedefe yönelmenin sonucu olmadığı ve yaşam tarzına bağlandığı da daha önce belirtilmişti. Ancak buna rağmen, aynı ekonomik refaha sahip olan iki grubun kentin içinde kalma ve kentin dışına çıkma şeklindeki farklı tercihlerinden, kent mekanındaki birbirlerinden bağımsız dolaşım ve mekanı değerlendirme şekillerine kadar çalışmanın sonuçlarını düşündüğümüzde, sınıfsal bir ortak paydanın orta sınıfın kendi içindeki kültürel çeşitlenmesiyle kendiliğinden oluştuğunu görebilmekteyiz. Kültürel kaynaklarıyla beğeninini yönettiği tercihler, gündelik yaşamın her adımında kentsel mekanda kendini göstererek kentin her gün kendini yeniden oluşturmasına katkıda bulunmaktadır. Orta sınıfın toplumsallaşmasının ve kendi içinde çeşitlenerek kent mekanını dönüştürmesinin temelinde de bu kültürel çeşitlilik yatmaktadır. Bu çalışmada sabit olarak alınan ekonomik sermaye de işin içine katıldığında, orta sınıfların kent içinde kaç farklı katmanda buldukları ve gündelik yaşamdaki tercih ve etkinlikleriyle, güçleri oranında kent mekanını nasıl dönüştürdükleri ve kullandıkları görülebilecektir. Her yeni "yer" için yeniden kurgulanması ve yeni kültürel çeşitlilik kaynak-

larını içine alması gerekse de, planlamanın konusu olan kentlinin gündelik yaşam etkinliklerinin bu anlamda da ele alınmasının gerekliliğini göstermesi açısından söz konusu çalışmadan yararlanılarak çeşitli uygulamalar yapmak olanaklıdır.

Kaynaklar

AKPINAR, F. (2005) "Social Stratification and Consumption Profiles of Ankara: A Case Study in Ankara Residential Areas", yayınlanmamış doktora tezi, ODTÜ, Ankara.

AYATA, S. (2003) 'The New Middle Class and the Joys of Suburbia', D. Kandiyoti, A. Saktanber (der.), *Fragments of Culture: The Everyday Life of Modern Turkey* içinde, I.B. Tauris, London.

AYATA, S. AYATA, A. (2000) 'Toplumsal Tabakalaşma, Mekansal Ayrışma ve Kent Kültürü', F. Atacan, F. Ercan, H. Kurtuluş, M. Türkay (der.) *Mübeccel Kiray İçin Yazılar* içinde, Bağlam, İstanbul.

AYATA, S., AYATA, A. (1996) *Konut, Konutluk ve Kent Kültürü*, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Ankara.

AYDIN, Ö., BAYRAKTAR, N., TEKKAYA, E. (2003) 'Cumhuriyet Başkentinde Aykırı Bir İlçe', *Mimarlık*, N:313, Ankara.

BALÍ, R. (2002) *Tarz-ı Hayat'tan Life Style'a: Yeni Seçkinler, Yeni Mekanlar, Yeni Yaşamlar*, İletişim Yayınları, İstanbul.

BOURDIEU, P. (1998) *Practical Reason: on the Theory of Action*, Stanford University Press, California.

BOURDIEU, P. (1989) *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*, Routledge, London.

BOURDIEU, P. (1980) *The Logic of Practice*, Stanford University Press, California.

BRIDGE, G., DOWLING, R. (2001) 'Micro-geographies of Retailing and Gentrification', *Australian Geographer*, Volume 32.

BUTLER, T. (1997) *Gentrification and the Middle Classes*, Ashgate, Brookfield.

CHANEY, D. (1999) *Yaşam Tarzları*, çev. İrem Kutluk, Dost Yayınları, Ankara.

CROMPTON, R. (1993) *Class and Stratification: An Introduction to Current Debates*, Polity Press, Cambridge, Oxford.

FEATHERSTONE, M. (1991) *Consumer Culture and Postmodernism*, Sage Publications, London.

GÜLALP, H. (2003) *Kimlikler Siyaseti: Türkiye'de Siyasal İslamın Temelleri*, Metis Yayınları, İstanbul.

GÜNAY, B. (2005) 'Ankara Çekirdek Alanının Oluşumu ve 1990 Nazım Planı Hakkında Bir Değerlendirme' T. Şenyapılı (der) *Cumhuriyet'in Ankara'sı* içinde, METU Press, Ankara.

KORKMAZ TİRKEŞ, G. (2007) "Spatial Choices of Middle Classes in Çayyolu and Keçiören; Ankara", yayınlanmamış doktora tezi, ODTÜ, Ankara.

KOZANOĞLU, H. (1993) *Yuppieler, Prensler ve Bizim Kuşak*, İletişim, İstanbul.

ÖNCÜ, A. (2005) "İdealinizdeki Ev" *Mitolojisi Kültürel Sınırları Aşarak İstanbula Ulaştı*, A. Öncü, P. Weyland (der.) *Mekan, Kültür, İktidar: Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler* içinde, (trans.) L. Şimşek, N. Uygun, İletişim Yayınları, İstanbul.

ÖNCÜ, A., WEYLAND, P. (1997) 'Introduction: struggles over lebensraum and social identity in globalizing cities' A. Öncü, P. Weyland (der.) *Space, Place, Culture and Power: New Identities in Globalizing Cities* içinde, Zed Books, London.

ÖNCÜ, A. (2000) 'İstanbullular ve Ötekiler: Küreselcilik Çağında Orta Sınıf Olmanın Kültürel Kozmolojisi' Ç. Keyder (der.), İstanbul: *Küresel ile Yerel Arasında* içinde, (trans.) S. Savran, Metis Yayınları, İstanbul.

PINAREVLİ, M. (2005) *A Study on the Urban/ Architectural Transformations in Keçiören After 1990*, unpublished masters thesis, METU, Ankara.

PRED, A. (1981) 'Power, Everyday Practice and the Discipline of Human Geography', A. Pred (ed) *Space and Time in Geography*, University of Lund, Lund.

ROBSON, G., BUTLER, T. (2001) 'Coming to Terms with London: Middle Class Communities

in a Global City?', International Journal of Urban and Regional Research, Volume 25.1.

SAKTANBER, A. (2005) 'Bir Orta Sınıf Ethos'unun ve Onun Günlük Pratiğinin Oluşumu: Kentsel Türkiye'de İslam'ın Yeniden Canlandırılması', A. Öncü, P. Weyland (der.) Mekan, Kültür, İktidar: Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler içinde, (trans.) L. Şimşek, N. Uygun, İletişim Yayınları, İstanbul.

SAKTANBER, A. (2003) 'Siz Nasıl Eğleniyorsanız Biz de Öyle İbadet Ediyoruz: Entellektüellik ve Popüler Kültür Arasında Türkiye'nin Yeni İslamcı Gençliği', D. Kandiyoti, A. Saktanber (der) Kültür Fragmanları: Türkiye'de Gündelik Hayat içinde, Metis Yayınları, İstanbul.

SAVAGE, M. (2000) Class Analysis and Social Transformation, Open University, Buckingham, Philadelphia.

SAVAGE, M., BARLOW, J., DICKENS, P., FIELDING, T. (1992) Property, Bureaucracy and Culture: Middle-class Formation in Contemporary Britain, Routledge, London, New York.

ŞENGÜL, T. (2001) Kentsel Çelişki ve Siyaset: Kapitalist Kentleşme Süreçleri Üzerine Yazılar, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul.

TEKELİ, İ. (2000) 'Gündelik Yaşam Üzerine Düşünceler', F. Atacan, F. Ercan, H. Kurtuluş, M. Türkay (eds.) Mübeccel Kıray İçin Yazılar içinde, Bağlam, İstanbul.

UZUN, N. C. (2001) Gentrification in Istanbul: A Diagnostic Study, Utrecht, KNAG/Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen Universteit Utrecht (Netherlands Geographical Studies No 285)

WYNNE, D. (2000) Leisure, lifestyle and the new middle class: a case study, Routledge, New York.